

oratio, quae, ut Damascenus dicit, est "petitio decentium a Deo." Non autem ad virtutem spei pertinet spes quam habet aliquis de se ipso, nec etiam quam habet de alio homine, sed solum spes quam habet de Deo: unde dicitur Jerem. 17, 5: "Maledictus homo qui confidit in homine, et ponit carnem brachium suum:," et post subditur: "Benedictus homo qui confidit in Domino, et erit Dominus fiducia ejus, "Sic igitur ea quae Dominus in sua oratione petenda esse docuit, ostenduntur homini esse considerata possibilia, et tamen ardua; ut ad ea non humana virtute, sed divino auxilio perveniatur.

CAPUT CCLIV.

De prima petitione, in qua docemur desiderare quod cognitio Dei quae est in nobis inchoata, perficiatur; et quod hoc sit possibile.

Oportet igitur considerare desiderii ordinem ex caritate prodeuntem, ut secundum hoc etiam sperandorum et petendorum a Deo ordo accipi possit. Habet autem hoc ordo caritatis ut Deus super omnia diligatur; et ideo primum desiderium nostrum movet caritas ad ea quae sunt Dei. Sed cum desiderium sit boni futuri; Deo autem, secundum quod in se consideratur, nihil in futurum adveniat, sed aeternaliter eodem modo se habeat; desiderium nostrum non potest ferri ad ea quae Dei sunt prout in se ipsis considerantur; ut scilicet Deus aliqua bona obtineat quae non habet. Sic autem ad ipsa fertur nostra dilectio, ut ea tamquam existentia amemus. Potest tamen hoc desiderari de Deo ut in opinione et reverentia omnium magnificetur, qui in se ipso semper magnus existit. Hoc autem non est tamquam impossibile reputandum. Cum enim ad hoc factus¹ sit homo, ut magnitudinem divinam cognoscat; si ad eam percipiendam pervenire non possit, videretur in vanum constitutus esse, contra id quod in Psal. 88, 48, dicitur: "Numquid enim vane constituisti omnes filios hominum?" Esset quoque inane naturae desiderium, quo omnes naturaliter desiderant aliquid cognoscere de divinis: unde nullus est qui Dei cognitione totaliter privetur, secundum illud Job 36, 25: "Omnes homines vident eum." Est tamen hoc arduum, ut omnem facultatem humanam excedat, secundum illud Job 36, 26: "Ecce Deus magnus, vincens scientiam nostram." Unde cognitio divinae magnitudinis et bonitatis hominibus provenire non potest

¹ Al. effectus.

nisi per gratiam revelationis divinae, secundum illud Matth. 11, 27: "Nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare." Unde Augustinus super Joannem dicit: "Deum nullus cognoscit, si non se indicat ipse qui novit." Indicat se quippe Deus aliquo modo hominibus naturali quadam cognitione cognoscendum per hoc quod hominibus lumen rationis infundit, et creaturas visibiles condidit, in quibus bonitatis et sapientiae ipsius aliquo modo refulcent vestigia, secundum illud Rom. 1, 19: "Quod notum est Dei," id est quod cognoscibile est de Deo per naturalem rationem, "manifestum est illis," scilicet gentilibus hominibus: "Deus enim illis revelavit," scilicet per lumen rationis, et per creaturas quas condidit unde subdit: "Invisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea quae facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque ejus virtus et Divinitas." Ista tamen cognitio imperfecta est, quia nec ipsa creatura perfecte¹ ab homine conspici potest, et etiam creatura deficit a perfecta Dei repraesentatione, quia virtus hujus causae in infinitum excedit effectum: unde dicitur Job 11, 7: "Forsitan vestigia Dei comprehendes, et usque ad perfectum Omnipotentem reperies?" et Job 36, 25, postquam dixit: "Omnes homines vident eum:," subdit: "Unusquisque intuetur procul."

Ex hujus autem cognitionis imperfectione consecutum est ut homines a veritate discedentes diversimode circa cognitionem Dei errarent, intantum quod sicut Apostolus dicit Roman. 1, 21, "quidam evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum: dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt, et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem corruptibilis hominis, et volucrum et quadrupedum et serpentium." Et ideo ut ab hoc errore homines Deus revocaret, expressius notitiam suam hominibus dedit in veteri lege, per quam homines ad cultum unius Dei revocantur, secundum illud Deuter. 6, 4: "Audi Israel, Dominus Deus tuus unus est." Sed haec de Deo cognitio erat figurarum obscuritatibus implicita, et infra unius Judaicae gentis terminos clausa, secundum illud Psalm. 75, 1: "Notus in Judaea Deus, in Israel magnum nomen ejus." Ut ergo toti humano generi vera Dei cognitio proveniret, Verbum suae virtutis unigenitum Deus Pater misit in mundum, ut per eum totus mundus ad veram cognitionem divini nominis perveniret: et hoc quidem ipse Dominus facere inchoavit in suis discipulis, secundum illud Joan. 17, 6: "Manifestavi nomen tuum hominibus quos dedisti mihi de mundo." Nec in hoc terminabatur ejus intentio ut illi soli Deitatis haberent notitiam, sed ut per eos divulgaretur

¹ Al. perfecta.

in mundum universum: unde postea subdit: "Ut mundum credat quia tu me misisti." Quod quidem per Apostolos et successores eorum continue agit, dum ad Dei notitiam per eos homines adducuntur, quousque per totum mundum nomen Dei sanctum et celebre habeatur, sicut praedictum est Malach. 1, 11: "Ab ortu solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda." Ut igitur id quod inchoatum est, ad consummationem perveniat, petimus dicentes: "Sanctificetur nomen tuum." Quod, ut Augustinus dicit, non sic petitur quasi non sit sanctum Dei nomen, sed ut sanctum habeatur ab omnibus; idest, ita innotescat Deus, ut non aestimetur aliquid sanctius. Inter alia vero indicia quibus sanctitas Dei manifestatur hominibus, evidentissimum signum est sanctitas hominum, qui ex divina inhabitatione sanctificantur. Ut enim Gregorius Nysenus dicit, "quis est tam bestialis, qui videns in credentibus vitam puram, non glorificet nomen invocatum in tali vita?" secundum illud quod Apostolus dicit 1 Cor. 14, 24: "Si omnes prophetent, intret autem quis infidelis vel idiota, convincitur ab omnibus;" et postea subdit: "Et ita cadens in faciem, adorabit Deum, pronuntians, quod vere Deus in vobis sit." Et ideo, sicut Chrysostomus dicit, in hoc quod dicit, "Sanctificetur nomen tuum," rogare etiam jubet orantem per nostram glorificari vitam; ac si dicat: Ita fac nos vivere, ut per nos te universi glorificent. Sic autem per nos Deus sanctificatur in mentibus aliorum, in quantum nos sanctificamur per ipsum: unde dicendo, "Sanctificetur nomen tuum," optamus, sicut dicit Cyprianus, ut nomen ejus sanctificetur in nobis. Quia enim Christus dicit, "Sancti estote, quia ego sanctus sum," (Levit. 11, 44): id petimus ut qui in baptismo sanctificati sumus, in eo quod esse coepimus perseveremus. Quotidie etiam deprecamur ut sanctificemur, ut qui quotidie delinquimus, delicta nostra sanctificatione assidua purgemus. Ideo autem haec petitio primo ponitur, quia, sicut Chrysostomus dicit, "digna est Deum deprecantis oratio nihil ante Patris gloriam petere, sed omnia laudi ejus postponere."

CAPUT CCLV.

Secunda petitio, ut participes gloriae nos faciat.

Post desiderium autem et petitionem divinae gloriae, consequens est ut homo appetat et requirat particeps gloriae divinae fieri: et ideo secunda petitio ponitur: "Adveniat regnum tuum." Circa quam, sicut et in praemissa petitione, oportet

primo considerare, quod regnum Dei convenienter desideretur. Secundo vero quod ad id adipiscendum homo possit pervenire. Tertio vero quod ad illud pertingere non possit propria virtute, sed solo auxilio divinae gratiae. Et sic quarto considerandum est, quomodo regnum Dei advenire petamus.

Est igitur circa primum considerandum quod unicuique rei naturaliter appetibile est proprium bonum: unde et bonum convenienter definiunt esse quod omnia appetunt. Proprium autem bonum uniuscujusque rei est id quo res illa perficitur: dicimus enim unamquamque rem bonam, ex eo quod propriam perfectionem attingit. Intantum vero bonitate caret, in quantum propria perfectione caret: unde consequens est ut unaquaeque res suam perfectionem appetat, unde et homo naturaliter appetit perfici; et cum multi sint gradus perfectionis humanae, illud praecipue et principaliter in ejus appetitum naturaliter cadit, quod ad ultimam ejus perfectionem spectat. Hoc autem bonum hoc indicio cognoscitur, quod naturale desiderium hominis in eo quiescit. Cum enim naturale desiderium hominis non tendat nisi in bonum proprium, quod in aliqua perfectione consistit; consequens est quod quamdiu aliquid desiderandum restat, nondum pervenit homo ad ultimam perfectionem suam. Dupliciter autem adhuc restat aliquid desiderandum. Uno modo, quando id quod desideratur, propter aliquid aliud quaeritur: unde oportet quod eo obtento adhuc desiderium non quiescat, sed feratur in aliud. Alio modo, quando non sufficit ad obtinendum id quod homo desiderat; sicut modicus cibus non sufficit ad sustentationem naturae, unde naturalem appetitum non satiat. Illud ergo bonum quod homo primo et principaliter desiderat, tale debet esse ut non quaeratur propter aliud, et sufficiat homini. Hoc autem bonum communiter felicitas nominatur, in quantum est bonum hominis principale: per hoc enim aliquos felices esse dicimus, quod eis credimus bene esse. Vocatur etiam beatitudo, in quantum excellentiam designat. Potest et pax vocari, in quantum quietat: nam quies appetitus pax interior esse videtur: unde in Psal. 147, 3, dicitur: "Qui posuit fines tuos pacem."

Sic igitur apparet quod in corporalibus bonis, hominis felicitas vel beatitudo esse non potest. Primo quidem, quia non sunt propter se quaesita, sed naturaliter propter aliud desiderantur: conveniunt enim homini ratione sui corporis; corpus autem hominis ordinatur ad animam sicut ad finem: tum quia corpus est instrumentum animae moventis; omne autem instrumentum est propter artem quae utitur eo; tum etiam quia corpus comparatur ad animam sicut materia ad formam. Forma autem est finis materiae, sicut et actus potentiae. Ex quo consequens est ut neque in divitiis neque in honoribus neque